

No:19

2021  
EYLÜL

# KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK PERSPEKTİFİNDEN TASARRUF BANKALARI VE TÜRKİYE'DEKİ TASARRUF FİNANSMAN ŞİRKETLERİ

■ Saime Kavakcı

## İSLAMİ SOSYAL FİNANS RAPORU 4

# Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Tasarruf Bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri

Saime Kavakcı

## Yayın Kurulu

Taha Eğri  
Zeyneb Hafsa Orhan  
Hamdi Çilingir  
Mustafa Çalışır

## Tasarım

Seyfullah Bayram



İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.



Bu Araştırma Raporu İslam İktisadi Araştırma Merkezi (İKAM) tarafından hazırlanmıştır. İKAM, yeni bir iktisadi düşüncenin külli bir şekilde inşası için yetkin fikir ve teorilerin üretilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.



İslam Ekonomisi ve Finansı alanında nitelikli insan kaynağı yetiştirmek, teorik ve uygulamaya yönelik araştırmalar yapmak amacıyla 2014 yılında kurulan İSEFAM'ın öncelikli amacı; bu alana dair ilgili kavramların tarihini ve güncel durumunu araştırmak, geleceğe ilişkin analizler yapmak, eğitim ve proje gibi proaktif çalışmalar yürüterek bu alanda toplum bilincinin olgunlaşması ve yaygınlaşması için gerekli faaliyetleri yürütmektir.

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: [bilgi@ikam.org.tr](mailto:bilgi@ikam.org.tr) Web: [ikam.org.tr](http://ikam.org.tr)

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nın yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nı bağlamaz.

## ÖZET

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kavramı, işletmelerin kâr odaklı yapılardan paydaş sorumluluğunu önemseyen ve hedefleyen yapılara evrilmesine ön ayak olmuştur. Günümüzde birçok işletme gibi finans kurumları da kurumsal sosyal sorumluluk kavramına gereken önemi vermektedir.

Başta Avrupa'da olmak üzere Dünyada yaygın finans kurumları olan Tasarruf bankaları, kuruluşları itibariyle bir sosyal finans kurumudur. Tasarruf bankalarının Türkiye'de bir örneği bulunmamakla birlikte literatürde daha çok Tasarruf Finansman Şirketleri'ne ve işleyişine atıfta bulunmaktadır.

Çalışmada, Dünyada birçok örneği olan Tasarruf bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri gerçekleştirdikleri KSS uygulama ve projeleri açısından ele alınmaktadır. Tasarruf bankalarına ilişkin araştırma, Dünya Tasarruf ve Bireysel Bankacılık Enstitüsü ve Avrupa Tasarruf ve Bireysel Bankacılık Grubu (WSBI-ESBG) tarafından hazırlanan "KSS ve sürdürülebilir kalkınma" veri tabanından yararlanılarak yürütülmüştür. Tasarruf Finansman Şirketlerine yönelik araştırma ise şirketlere ait internet siteleri üzerinde yapılan içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde Tasarruf Finansman Şirketleri'ne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Tasarruf bankası, Kurumsal sosyal sorumluluk, Tasarruf finansman şirketi, Tasarrufa dayalı faizsiz finansman kurumu, Elbirliği sistemi

## ABSTRACT

The concept of corporate social responsibility (CSR) has led businesses to evolve from profit-oriented structures to structures that care and target stakeholder responsibility. Today, financial institutions, like many businesses, give the necessary importance to the concept of corporate social responsibility. Savings banks, which are widespread financial institutions in the world, especially in Europe, are a social finance institution. Because there is no example of the savings banks in Turkey, references are made to the Savings Finance Companies and their operation in the literature.

In this study Savings Banks, which have many examples in the world, and Savings Finance Companies in Turkey are discussed in terms of their CSR practices and projects. The research on savings banks was conducted using the "CSR and sustainable development" database prepared by the World Savings and Retail Banking Institute and the European Savings and Retail Banking Group (WSBI-ESBG). The research for Savings Finance Companies was conducted using the content analysis method on the websites of the companies. As a result of the findings obtained in the study, suggestions were made for the Savings Finance Companies.

**Keywords:** Savings bank, Corporate social responsibility, Savings finance company, Saving-based interest-free finance institution, Cooperation system

## YAZAR HAKKINDA

**Saime Kavakcı**, 2010 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden (Açıköğretim) mezun oldu. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı bölümünde başladığı yüksek lisans eğitimini, Prof. Dr. Mehmet Saraç danışmanlığında yazdığı "İslami Perspektiften Kurumsal Sosyal Sorumluluk" isimli tez ile tamamladı. 2017 yılında, YÖK 100/2000 doktora bursunu kazanarak Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı doktora programına kaydoldu. Halihazırda Prof. Dr. Şakir Görmüş danışmanlığında "Dünya'da Tasarruf Bankacılığı Uygulamaları ve Türkiye için Model Önerisi" isimli doktora tez çalışmasına devam etmektedir.

orcid.org/0000-0001-8257-6983

## Giriş

Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) kavramı ilk kez H. Bowen'in "İşadamlarının Sosyal Sorumlulukları" isimli kitabında gündeme gelmiştir. 1953'te yayımlanan bu kitapta Bowen, iş insanlarının toplumun değer yargılarıyla örtüşen bir sosyal sorumluluk faaliyeti sürdürmeleri gerektiğini savunmuştur (Aktan ve Börü, 2007, s. 12). KSS kavramının ortaya atıldığı 1953 yılında itibaren kavrama ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. Çalışmamızda KSS kavramı, "herhangi bir organizasyonun hem iç, hem de dış çevresindeki tüm paydaşlara karşı 'etik' ve 'sorumlu' davranması ve bu yönde kararlar alması ve uygulaması"(Aktan ve Börü, 2007, s. 13) tanımı çerçevesinde ele alınmaktadır.

KSS kavramının, işletme ve finans dünyasının ekonomik kaygılarının dışında etik, sorumlu ve sürdürülebilir değer ve davranışlar kazanmasında önyak olduğu bir gerçektir. Bunun yanı sıra kuruluşları itibarıyla etik, sorumlu ve sürdürülebilir değerlere sahip kurum ve kuruluşlar mevcuttur. Bahsedilen değerlere sahip kurumlardan bir tanesi de geçmişi on sekizinci yüzyıla dayanan tasarruf bankalarıdır. Tasarruf bankalarının hayır amaçlı kurulmuş bir finans şirketi olması oldukça dikkat çekicidir. Tasarruf bankaları, kuruluş amaçları itibarıyla sosyal finans kurumu olmalarının yanı sıra birçok KSS projeleri de gerçekleştirmektedirler.

Dünyada var olan tasarruf bankalarının henüz Türkiye'de bir uygulaması mevcut değildir. Türkiye'de özellikle son zamanlarda sayıları gittikçe artan Tasarruf Finansman Şirketleri<sup>1</sup> (TFŞ), küçük yatırımcıların birikimlerini tasarrufa yönlendirmeleri noktasında tasarruf bankalarıyla birleşmektedirler. Bunun yanı sıra TFŞ'leri ve tasarruf bankalarının kuruluş, amaç ve işleyiş açısından birçok farkı bulunduğunu ifade etmek gerekir.

Çalışmada, mevcut tasarruf bankaları ve KSS projeleri hakkında bilgi verilmesi amaçlanırken Türkiye'deki TFŞ'i KSS açısından değerlendirilerek bu şirketlerin daha verimli şirketler olmaları yönünde öneriler sunulmaktadır.

Çalışma kapsamında KSS kavramı, dünyada ve özellikle Avrupa'da yaygın kurumlar olan tasarruf bankaları ve Türkiye'de benzeri olarak değerlendirilebilecek olan TFŞ'ler üzerinden araştırılmaktadır. Tasarruf bankalarına ait araştırma ilgili literatürden ve Dünya Tasarruf ve Bireysel Bankacılık Enstitüsü ve Avrupa Tasarruf ve Bireysel Bankacılık Grubu (WSBI-ESBG) tarafından hazırlanan "KSS ve sürdürülebilir kalkınma" veri tabanından yararlanılarak yürütülmüştür. Türkiye'deki TFŞ'ne yönelik araştırma ise şirketlere ait internet siteleri üzerinden yapılan içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Raporun birinci bölümünde tasarruf bankaları hakkında bilgi verildikten sonra alt bölümde tasarruf bankalarındaki KSS'ye yönelik literatür çalışması ve araştırmaya yönelik bilgi ve sonuçlar verilmektedir. İkinci bölüm, TFŞ'ne yönelik yapılan araştırmanın yöntemine dair literatür çalışması ve sonucunda geliştirilen ölçeği ihtiva etmektedir. Üçüncü bölüm TFŞ'ne yönelik olup alt bölümlerinde TFŞ'ne ilişkin genel bilgilere yer verilmektedir. Üçüncü bölümün alt bölümünde TFŞ'nin internet siteleri üzerinden yapılan içerik analizinden elde edilen veriler bulunmaktadır. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise TFŞ'ne yönelik son gelişmelere ilişkin bilgilere yer verilirken araştırmalar sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek önerilerde bulunmaktadır.

1 Türkiye'de elbirliği, tasarrufa dayalı faizsiz finansman şirketi gibi farklı isimlerle anılan şirketler, araştırma kapsamında BDDK'da yer aldığı şekliyle kullanılacaktır.

## Tasarruf Bankaları

Tasarruf bankaları, tasarrufları toplayıp tasarruf sahiplerine faiz veya temettü ödeyen finans kurumudur. Elde ettiği gelirden daha az tüketmek isteyen bireylerin birikimlerini daha fazla harcama yapmak isteyen borçlulara yönlendirirler (Albert, 2017, s. 1).

Temeli on sekizinci yüzyıla kadar uzanan tasarruf bankaları, yoksulların küçük meblağlarını ileride karşılaşılabilecekleri hastalık ve yaşlılık gibi olumsuzluklarla mücadele edebilmeleri için güvenli bir şekilde yatırması ve karşılığında kazanç elde etmesi gibi hayırsever bir amaçla kurulmuşlardır. Bu organizasyonlar yerel esnaf ve işletmelere destek sağlayacak şekilde aşamalı olarak geliştirilmiştir (Simpson, 2013, s. 6). Modern anlamda tanınan ilk tasarruf bankaları, on sekizinci yüzyılın sonlarında Hamburg ve diğer kuzey Almanya şehirlerinde kurulmuştur. 1836'da yaklaşık 300 tasarruf bankası varken bu sayı ve 1913'te 3.000'i aşmıştır. Bu tasarruf bankalarının çoğu yerel topluluklar tarafından kurulmuştur (Simpson, 2013, s. 6). Britanya'da ise, Napolyon savaşlarının 1814-15'te sona ermesiyle ekonomik bir yavaşlama beklenirken mevcut tasarruf bankaları dikkat çekmiştir. Tasarruf bankaları, bireysel acil durumlara karşı uygun bir önleyici tedbir ve ahlaki bir yaşam için de bir teşvik olarak ortaya çıkmıştır. İngiltere ve Galler'de 1819 yılına kadar yaklaşık 300 tasarruf bankası kurulmuştur (Proettel, 2016, s. 5).

Dünyanın neresinde kurulmuş olursa olsun bir tasarruf bankasının ilk temel bileşeni, aynı zamanda adının da bir parçası olan *tasarruf*dur. Bu kavram bankanın, fakirlerin parası ve fedakarlıklarını koruma sorumluluğunu taşıması anlamına gelmektedir. Tasarruf bankaları, fakir sınıflarla yakından bağlantılı olarak kurulmuşlardır ve bankacılık sistemine yeterli teminatı olmayan, fakat bilgi ve vizyon sahibi insanları da dahil ederek devam etmişlerdir (Manghetti, 2011, s. 142). Günümüzde Avrupa'daki tasarruf bankalarının birçoğu, KOBİ'lere destek ve ödeme hizmetleri vermekten daha fazlasını sağlamakta ve bazı özel mikro finans programları da yürütmektedirler (WSBI, 2006, s. 115).

Zaman geçtikçe, tasarruf bankasının kimliğinin ikinci bir bileşeni olarak "*sürdürülebilir kalkınma*" kavramı ortaya çıkmıştır. Tasarruf bankaları için "kalkınma" kelimesi her zaman "sürdürülebilir" kelimesiyle bağlantılı olmuştur (Manghetti, 2011, s. 142). Tasarruf bankasının bir başka temel bileşeni ise "*sosyal sorumluluktur*". Tasarruf bankaları kâr payı ve mevduatların çoğunun topluma geri dönmesine önem vermektedir (Manghetti, 2011, s. 143). Araştırmamız kapsamında Tasarruf bankalarının özel olarak sosyal sorumluluk yönlerine dikkat çekilecektir.

## Tasarruf Bankalarında Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Quintas (2006), tasarruf bankalarında Kurumsal Sosyal Sorumluluğu dört temel alanı kapsayacak şekilde tanımlamaktadır (Barroso, Galera, Valero ve Galán, 2012, s. 414):

- "İyi yönetişime" izin veren kurallar ve uygulamalar dizisi
- Çeşitli paydaş gruplarıyla iç ve dış ilişkilerinin sosyal ve çevresel boyutu
- Finansal faaliyetin sosyal odağı
- Sosyal hizmetler

İlk ikisi genel olarak firmalardaki KSS'nin içeriğini kapsarken, son ikisi özellikle tasarruf bankalarının karakteristiğidir (Barroso, Galera, Valero ve Galán, 2012, s. 419). Dünya Tasarruf ve Bireysel

Bankacılık Enstitüsü ve Avrupa Tasarruf ve Bireysel Bankacılık Grubu (WSBI-ESBG) üyelerinin sosyal açıdan sorumlu bankacılık yaptıklarını ve bu kurumların iş politikalarındaki üç temel ilkeye dikkat çekmektedir. Bunlar şu şekildedir (WSBI-ESBG, 2020, s. 1);

- **Perakende:** Bireysel tüketiciler, serbest meslek sahipleri, hane halkları, mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) ve yerel yönetimler için perakende finansal hizmetler sağlarlar. Böylece finansal katılım ile kişilere başarılı olma imkânı sağlanmaktadır.
- **Bölgesel:** Hem kentsel hem de kırsal alanlarda yerel ve bölgesel erişim dahil olmak üzere hizmet verdikleri topluluklarda kök salmış ve ademi merkezîyetçi dağıtım ağlarıyla ekonomik dönüşüme ve ilerlemeye katkıda bulunmaktadırlar.
- **Sorumlu:** Ekonomik, sosyal ve ekolojik talepleri dengelemeyi amaçlayan uzun vadeli destek sağlayarak topluma geri dönüşü sağlamaktadırlar.

Dünyadaki tasarruf bankaları ve KSS projelerine ilişkin yapılmış çalışmalar şu şekildedir;

Valor ve arkadaşları (2007) İspanya tasarruf bankalarındaki sosyal sorumluluk yatırımlarını, bankaların ürün portföyleri, pazarlama stratejileri ve gelecekteki büyüme tahminleri açısından incelemektedir.

Literatürde yer alan çalışmalarda tasarruf bankalarındaki KSS'nin genel değerlendirmesi yapılırken Argandoña ve arkadaşları (2009) diğer çalışmalardan farklı olarak bir tasarruf bankasına ait KSS projelerini incelemektedir. Yazarlar, İspanyol tasarruf bankası olan Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros'ın (la Caixa) ilk kurulduğu yıl olan 1905'ten 1923 yılına kadar olan dönemde gerçekleştirmiş olduğu KSS uygulamalarını ele almaktadır.

Izquierdo ve Vicedo (2012) İspanyol tasarruf bankaları üzerine yaptıkları çalışmalarında KSS kavramını, kurum politikalarında yardım faaliyetleri ve sosyal ve çevresel kriterleri dikkate alma durumları açısından ele almaktadır. Araştırmada ilgili bilgiler, kurum raporlarından ve internet sitelerinden elde edilmektedir. Çalışma sonucunda tasarruf bankalarının KSS alanlarının farklılaştığına ve tasarruf bankası büyüklüğü ile yardım faaliyetlerine harcanan miktar arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir. Barroso ve arkadaşları, (2012) de çalışmalarında İspanya tasarruf bankalarının uluslararası iş birliği ve kalkınmada oynadığı rolünü ortaya koymaktadırlar. İspanya tasarruf bankaları ile yapılan bir başka çalışma Escobar ve arkadaşlarına (2012) aittir. Yazarlar çalışmalarında, 2004-2008 yıllarında İspanya tasarruf bankalarında yönetim kurulunun yapısı ile çevreye ve yardım fonuna ayrılan miktarların büyüklükleri arasındaki ilişkileri incelemektedir. Çalışmanın sonucunda yönetimde kadınların yer almasıyla çevreye yapılan yatırımların arasında olumlu ilişki bulunmuştur.

KSS'nin paydaşı olan sosyal sermaye kavramı üzerine yaptıkları çalışmalarında Ostergaard ve arkadaşları (2016) Norveç tasarruf bankalarını ele almaktadır. Yazarlar sosyal sermayenin, rekabetçi piyasalarda faaliyet gösteren paydaş odaklı firmaların daha uzun hayatta kaldığını ortaya koymaktadır. Tasarruf bankalarının yerelliğine vurgu yapılan çalışmada, bankaların bu özellikleriyle ticari bankalara nispetle daha fazla sosyal sermayeye sahip oldukları ve bunun paydaş verimliliğine olumlu katkısı olduğu belirtilmektedir. Bu katkı kurumların uzun ömürlülüğüne de etki etmektedir.

İlgili literatürde tasarruf bankacılığında KSS'ye ilişkin çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Tasarruf bankacılığının sosyal yönü ve alt yapısına sahip olması bu kurumların KSS yönünü gölgede bırakmış olması muhtemeldir. Ayrıca yapılan çalışmaların birçoğunun İspanya tasarruf bankalarına yönelik olması oldukça dikkat çekicidir.

## Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Tasarruf Bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri

Elde edilen literatür bilgisinin dışında WSBI-ESB'nin tasarruf bankaları ile ilgili oluşturduğu "KSS ve sürdürülebilir kalkınma"ya yönelik veri tabanı KSS'ye ilişkin önemli bilgiler barındırmaktadır. Veri tabanında 24 ülkeden çeşitli tasarruf bankaları bulunmaktadır (WSBI-ESBG, 2009). Veri tabanında yer alan kurumlara ilişkin bilgiler **EK1**'de yer almaktadır.

Veri tabanında yer alan tasarruf bankalarının KSS projeleri şu başlıklar altında değerlendirilmektedir (WSBI-ESBG, 2020):

Müşterilerle ilişkilerde şeffaflık;

- Şube, telefon veya internet ortamında ürün, hizmetler ve diğer kullanım şartları hakkında net, doğru bilgiler sağlamak, böylece şeffaflığı teşvik etmek.
- Müşteri ihtiyacını karşılayan tavsiyeler vermek. Aynı zamanda, en savunmasız olanlara özel dikkat göstererek, kişisel koşullarına ve mali profillerine uygun ürün ve hizmetleri tanıtmak.
- Müşteri şikayetlerine hızlı ve etkili bir şekilde cevap vermek.
- Kara para aklama veya terörizmin finansmanına karşı tedbirler almak.

Erişilebilirlik ve finansal katılımın teşviki;

- Finansal katılımı genişletmek için gençlerden ileri yaşları nedeniyle dijital bankacılık hizmetlerine erişimi olmayanlara kadar nüfusun tüm kesimlerine hizmet vermek.
- Tasarrufları teşvik etmek ve daha düşük gelirli veya mütevazı imkanlara sahip kişilerin de modern finansal ürün ve hizmetlere erişimini kolaylaştırmak.
- Şubeleri ve dağıtım kanallarını yaşlılar, fiziksel engelli veya engelli kişiler için mümkün olduğunca erişilebilir hale getirmek.
- Vatandaşlara, yaşamları boyunca bilinçli seçimler yapmalarını sağlayacak finansal konularla ilgili kaliteli finansal eğitim programları düzenlemek.

Çevre dostu işletme;

- Çevre sorunlarının neden olduğu riskleri ve fırsatları bilmek ve banka işlerini buna göre uyarlamak.
- Hem kendi işleri açısından hem de dolaylı olarak müşteri ve tedarikçiler açısından işlemlerin çevre üzerindeki etkisini azaltmak için çalışmak.
- Enerji ve ulaştırma sektörleri için çevresel olarak sürdürülebilir projeleri ve kredi yoluyla tüm paydaşları teşvik etmek.
- Sosyal, çevresel ve sürdürülebilir kalkınma kriterlerine saygılı ürün ve hizmetleri tanıtmak.

Topluma katkıda bulunma;

- Yerel ekonomik büyümeyi, girişimciliği ve yatırımları teşvik etmek.
- Tıbbi ve bilimsel araştırma, sanatkültür, sosyal girişimcilik, eğitim, entegrasyon, doğal ve tarihi mirasın korunması gibi alanlarda çok paydaşlı ortaklıklar kurmak ve kurumsal hayırseverlik yoluyla topluluklarla etkileşim sağlamak.
- Yerel topluluklardan demokratik destek ve denetime izin veren hükümet yapılarını benimsemek.
- Kendi kendini idame etmesini ve halkın sosyalleşmiş kayıplardan korunmasını sağlamak.

İKAM ARAŞTIRMA RAPORLARI  
İslami Sosyal Finans Raporu

Sorumlu İşveren;

- İnsan haklarını teşvik etmek ve bunlara saygı göstermek. Fırsat eşitliği sağlayan işverenler olarak cinsiyet çeşitliliğini ve kapsayıcılığı teşvik etmek, işyerlerinde temelde ayrımcılık yapmamak ve kadınların güçlendirilmesini teşvik etmek.
- Faaliyet gösterilen bölgelerde çalışanlara iyi ve sağlıklı çalışma koşulları sağlamak. Ayrıca çalışanların, iyi bir işyaşam dengesi kurmalarına yardımcı olmak.
- Kariyer gelişimini kolaylaştırmak için eğitim ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmek.

Dijital Boyut;

- Yüksek düzeyde veri güvenliği, gizlilik ve siber güvenliğin sağlanması.
- En son dijital araçlardan yararlanarak sosyal erişimi teşvik etmek.

İletişim;

- Sözleşme şart ve ilkelerini yayınlamak ve kişileri iletişim kurmaya davet etmek.
- Sürdürülebilirlik proje ve başarılarının en azından yıllık olarak yayınlamak.

WSBI-ESBG'ye üye kurumların yapmış olduğu KSS projeleri Tablo.1'de özetlenmektedir.

Tablo.1: Dünya Tasarruf Bankalarında Kurumsal Sosyal Sorumluluk								
	Müşterilerle ilişkilerde şeffaflık	Erişilebilirlik ve finansal katılımın teşviki	Çevre dostu işletme	Topluma katkıda bulunma	Sorumlu İşveren	Dijital Boyut	İletişim	Toplam
Avusturya		6	1	7			1	15
Brezilya		1						1
Şili		1						1
Çin		1	1					2
Kolombiya		1				1		2
Dominik Cumhuriyeti		1						1
El Salvador		1						1
Fransa	2	7	3	3	1	1	4	21
Almanya	1	1	3	6	1			12
Kenya		1				1		2
Lüksemburg			1	1				2
Malta		2						2
Fas		1				1		2
Hollanda			2					2
Norveç	1		1	1	1			4
Peru		1						1
Portekiz	1	2	9	12	1		3	28



## Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Tasarruf Bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri

İspanya	3	17	7	57	1		3	88
Sri Lanka	1	2						3
İsveç		2		1	1			4
Tanzanya		1						1
Uganda		3						3
Vietnam		1				1		2
Dünya Çapında		1						1
TOPLAM	9	54	28	88	6	5	11	202

**Kaynak:** WSBI-ESBG tarafından hazırlanan “KSS ve sürdürülebilir kalkınma” veri tabanından elde edilen bilgiler çerçevesinde yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eldeki verilere göre en fazla KSS projesinin İspanya tasarruf bankalarına ait olduğu ve onu takiben Portekiz, Fransa, Avusturya ve Almanya olduğu görülmektedir. Bu ülkelerdeki tasarruf bankacılığının tarihi oldukça eskidir ve dolayısıyla kurumsallaşmış bir şirkette KSS projelerinin diğer ülkelere nazaran fazla olması normaldir. Ayrıca çalışma kapsamında ele alınan ülkelerdeki tasarruf banka sayısı aynı değildir (**EK.1**). Değerlendirme yaparken bu faktörün de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Tasarruf bankalarının en çok proje geliştirdiği ve uyguladığı alanın ise “*Topluma katkıda bulunma*” yönünde olduğu görülmektedir. Bu faktöre yönelik KSS projelerinin fazla olması tasarruf bankalarına özel bir durum olmamakla birlikte işletmeler arasında yaygın bir durumdur. Ayrıca “*Erişilebilirlik ve finansal katılımın teşviki*” de ikinci en fazla KSS projesi yapılan alandır. Tasarruf bankalarının temel hedeflerinden birisi de toplumun tüm kesimini finansal açıdan içermidir. Dolayısıyla bu alanda KSS projeleri gerçekleştirmiş olmaları amaç ve hedefleri doğrultusunda hareket ettiklerinin göstergesidir. En az “*Dijital Boyut*” alanında KSS projeleri yaptıkları görülmektedir. Tasarruf bankaları yerel kurumlar olup müşterileriyle birebir ve yakın ilişkiler kurmayı hedefleyen kurumlardır. Dolayısıyla bu, dijital açıdan KSS projesi geliştirmemelerinin bir gerekçesi olabilir de başka nedenleri olması da muhtemeldir.

## Yöntem

Dünya tasarruf bankalarındaki KSS projelerinin incelendiği araştırmamızda, Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri'nin (TFŞ) KSS proje ve yatırımları incelenmektedir. İlgili şirketlere ait faaliyet raporlarına erişilemediği için şirketlerin internet siteleri üzerinden yapılan içerik analizi ile KSS projeleri araştırılmaktadır. Araştırma, literatür sonucunda oluşturulan ölçek baz alınarak yürütülmüştür.

KSS bilgilerini yaymak için internet sitelerinin kullanılması kolay erişim, bilgi yayma maliyetleri düşük olması, kapsamlı ve kolay güncellenebilen bilgi gibi avantajlar sunmaktadır. (Adam ve Frost, 2006, Aktaran Darus, Hamzah ve Yusoff, 2013, s. 237). İnternet sitesi üzerinden yapılan içerik analizleri yaygın kullanılan yöntemlerden biridir. Özellikle Robbins ve Stylianou'nun (Robbins ve Stylianou, 2003) yapmış olduğu çalışma, internet sitesi içeriğini tasarımdan ayıran kavramsal bir model içermektedir. İçerik bileşeni, sitede neler olduğu konusunu ele alır ve çeşitli bilgi türlerini

tanımlamaktadır. İnternet siteleri üzerinden yapılan içerik analizleri yaygın olmakla birlikte KSS'yi konu alan çalışmalar da bulunmaktadır. Araştırma yöntemine dair literatüre ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Shirley ve arkadaşları (t.y) içerik analizi yaptıkları çalışmalarında Malezya şirketlerinin internet sitelerindeki KSS raporlama sıklığını incelemektedir. Chambers ve arkadaşları (2003) Asya'da yer alan yedi ülkedeki en büyük 50 şirketin internet sitelerinin analizi yoluyla Asya'daki KSS raporlamasını incelemektedir. Fukukawa ve Moon (2004) aynı şekilde çalışmalarını en büyük 50 Japon şirketinin internet sitelerinde yer alan KSS raporlamalarının analizi üzerine gerçekleştirmişlerdir. Adams ve Frost ise (2006) çalışmalarında Avustralya, Almanya ve Birleşik Krallık'taki 6 şirketin internet sitelerinin anket verilerine ve deneyimlerine dayanarak, internet sitelerinin erişilebilirliği ve işlevselliğinin internet tabanlı sürdürülebilirlik raporlamasını nasıl etkilediğini tespit etmeye çalışmaktadır. Branco ve Rodrigues (2006) çalışmalarında, Portekiz bankalarının sosyal sorumluluk bilgilerini açıklamak ve bu tür bilgilerin duyurulması için bir araç olarak internet sitelerinin kullanım kullanılmadıklarını araştırmaktadır. Çalışmada, internet sitesinde yer alan KSS duyuruları yıllık faaliyet raporları ile karşılaştırılmaktadır.

Gamerschlag ve arkadaşları (2011) çalışmalarında Global Reporting Initiative (GRI) yönergelerine dayalı bir KSS duyuru endeksi oluşturmuşlardır. Araştırmacılar, içerik analizini kullanarak 130 Alman şirketinin KSS duyuruları analiz etmektedir. Parker ve arkadaşları (2015) Avustralya'daki 22 küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'ler) internet sitelerinde yayınladıkları KSS duyurularını incelemektedir.

Basil ve Erlandson (2008) Kanada şirketlerinin internet sitelerinde yer alan KSS faaliyetleri ile duyuruları incelemiş ve çalışmayı, amaca yönelik pazarlama, etik kurallar, sponsorluklar, hayır amaçlı bağışlar, çalışan gönüllülük programı, çevre politikaları ve sağlık-güvenlik politikalarından oluşan alt kategoriler üzerinden yürütmüşlerdir. Gomez ve Chalmeta (2011) de en kârlı 50 Amerikan şirketinin internet siteleri aracılığıyla KSS girişimlerini farklı paydaşlara nasıl ilettiklerini analiz etmektedir.

Hetze ve Winistörfer (2016) çalışmalarında dünyanın en büyük 106 bankasının internet sitesini KSS iletişimi için nasıl kullandıklarını değerlendirmektedir. Aynı şekilde Schröder (2021) 78 banka internet sitesi üzerinde içerik analizi yapmaktadır. Araştırmada, bu bankaların internet sitesinde yer alan KSS'ye dair bilgiler dört kategoriye ayrılarak incelenmektedir. Bunlar; çevre ve enerji, insan kaynakları, müşteriler-ürünler ve toplum katılımıdır.

Darus ve arkadaşları (2013) Malezya'da halka açık şirketlerin internet siteleri aracılığıyla KSS bilgilerini duyurmasını etkileyen faktörleri incelemektedir. Borsada işlem gören şirketleri ele alan bir başka çalışma, Matuszak ve Rózańska'ya (2017) ait olmakla birlikte çalışma, Varşova Borsası'nda (WSE) listelenen şirketlerin KSS raporlamasının mevcut kapsamını, kalitesi ve bu şirketlerin yeni gerekliliklere uygunluğunu araştırmaktadır.

Wanderley ve arkadaşları (2008) KSS'ye ilişkin çalışmalardan farklı bir araştırma yapmışlardır. Çalışmada, şirketlerin internet sitelerindeki KSS bilgilerinin duyurulmasının menşei ülkeden veya endüstri sektöründen etkilenip etkilenmediği tespit edilmeye çalışılmaktadır. Brezilya, Şili, Çin, Hindistan, Endonezya, Meksika, Tayland ve Güney Afrika gibi gelişmekte olan ülkelerden 127 şirketin internet siteleri incelenmiş olup hem menşei ülkenin hem de sanayi sektörünün KSS bilgilerinin duyurulması üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Saat ve Selamat (2014)

## Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Tasarruf Bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri

KSS iletişimde medya zenginliğinin internet sitesine yönelik tutuma olan etkisini incelemektir. Everaert ve arkadaşları (2019) da diğer çalışmalardan farklı olarak işletme yöneticilerinin etik (ahlaki) düşünce tarzının internet sitelerinde yer alan KSS duyurularının üzerine etkisini incelemektedir.

Chambers ve arkadaşları (2003), yedi ülkedeki en büyük 50 şirketin internet sitelerinin analizi yoluyla Asya'daki KSS raporlamasını incelemektedir. Makalede özellikle KSS raporlamasının ülkelerdeki etkisi araştırılmaktadır.

Kühn ve arkadaşları (2018) Sahra altı bölgesinde yer alan şirketlerin KSS hakkında ne ölçüde rapor verdiği ve hangi içerikleri duyurduklarını incelemektedir. Çalışmada ayrıca sosyo-ekonomik ve politik ortamların KSS raporlamasını nasıl etkilediği araştırılmaktadır.

Tablo 2'de verilen ölçek ilgili literatür özetleri temel alınarak hazırlanmıştır. Ölçeğin faktörleri, Dünya Tasarruf Bankaları tarafından sunulan "Sorumlu İşletme Şartları"ndan alınmıştır (WSBI-ESBG, 2020).

Tablo.2: Tasarruf Finansman Şirketleri KSS Ölçeği		
Faktör	İçerik	Analiz
Müşterilerle ilişkilerde şeffaflık	-Şirketin işleyişi hakkında müşterilere yeterli ve doğru bilgi aktarılıp aktarılmadığı,	-Şirketin sahiplik ve yönetimi hakkında bilgi -Şirketin işleyiş ve faaliyeti hakkında bilgi
Erişilebilirlik ve finansal katılımın teşviki	-Şirketin çeşitli gelir gruplarına hitap edebilme ve tasarruf yapmaya yönlendirme becerisi,	-Tasarruf etmeye ve teşvik etmeye yönelik bilgi -Her gelir grubundaki kişilere açık olduğuna dair bilgi
Çevre dostu işletme	-Şirket faaliyetlerinde çevre temizliği ve sürdürülebilirliğe gösterilen hassasiyet,	-Çevre ve sürdürülebilirliği verilen öneme dair bilgi -Çevre ve sürdürülebilirliğe dair KSS projesi
Topluma katkıda bulunma	-Şirketin temel faaliyeti dışında topluma yönelik proje ve uygulamaları (eğitim, sanat vs),	-Topluma yönelik etik değerlerden bahsedilmesi -Topluma yönelik KSS projesi
Sorumlu işveren	-Çalışanlara şirket içi ve dışında sağlanan destekler,	-Şirkette çalışmak isteyenlere dair iş imkânı -Çalışanlara yönelik KSS projesi
İletişim	-Şirketin soru ve sorunlara yönelik cevap verebilme yeteneği,	-Kişi ve şirketlerle iletişim kurulabilmesine yönelik kanalların bulunması ve bunların kullanımı

**Kaynak:** Yazar tarafından ilgili literatür çerçevesinde hazırlanmıştır.

## Türkiye’de Faaliyet Gösteren Tasarruf Finansman Şirketleri

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de faaliyet gösteren Tasarruf Finansman Şirketleri (TFŞ) ele alınmaktadır. Bu şirketlerin faaliyetleri, yönetim şekilleri, finansal büyüklükleri ve fikhî açıdan değerlendirilmesi gibi konular çalışmanın dışında tutulmuştur. TFŞ ile ilgili literatür taranmış ve konuya ilişkin yapılmış tezler **EK.2’**de verilmiştir.

### Türkiye’deki Tasarruf Finansman Şirketleri Hakkında Genel Bilgi

Türkiye’deki TFŞ’nin sayısı özellikle son dönemde oldukça artmıştır. Şirketlerin tam sayıları araştırmamızın yapıldığı tarih itibariyle (Nisan-Mayıs 2021) bilinmemektedir. Araştırmamız kapsamında 30 adet şirket ele alınmaktadır. Şirketler, Öztürk’ün (2021) yapmış olduğu çalışmadan alınmıştır. Öztürk’ün (2021) çalışmasında yer alan 30 şirket içerisinde “Benim Evim” başlığı altında faaliyet gösteren şirkete ait internet sitesi tespit edilememiş olup “Benim Evim Gaziantep” isimli instagram hesabına erişilmiştir. Çalışmanın yöntemi internet sitesi analizi olması sebebiyle ilgili şirket kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında yer alan bir şirketin diğer bir şirketle birleşeceğine dair duyurunun internet sitesinde paylaşıldığı görülmüştür. Ancak araştırma sürecinde birleşme gerçekleşmediği için iki şirket çalışmada ayrı olarak ele alınmıştır. Şirketlerin marka değerine etki etmemek adına çalışmada kurum isimleri belirtilmemektedir. Araştırmaya konu olan şirketlerin listesi ve internet adresleri **EK.3’**te yer almaktadır.

İnternet siteleri üzerinden yapılan araştırma, literatür taraması sonucu oluşturulan ölçek üzerinden yürütülmüştür. Bu bölümde, araştırmayı derinleştirmek adına ilgili şirketlerle ilgili bazı bilgiler tasnif edilerek verilmektedir.

- **Merkez şube yeri ve şube sayısı;**

29 TFŞ’den 25’inin genel merkezi İstanbul’da bulunmaktadır. İstanbul harici 2 şirketin genel merkezi Gaziantep’te olmak üzere bir şirketin Adıyaman, bir diğerinin genel merkezi ise Samsun’da bulunmaktadır. TFŞ’lerine ait toplam şube sayısı 875 olup 33 şube için ise planlama yapıldığına dair bilgiye ulaşılmıştır. En çok şube sayısı 119 olmakla birlikte İstanbul merkezli bir şirkete aittir. Gaziantep merkezli bir şirketin hiç şubesi yokken Gaziantep merkezli diğer şirketin 14 şubesi bulunmaktadır. Ayrıca Samsun merkezli şirketin de şubesi bulunmazken Adıyaman merkezli şirketin 11 şubesi bulunmaktadır.

Eldeki veriler istikametinde, TFŞ’lerinin Türkiye’nin birçok ilinde şubelerinin bulunması ve toplumun erişimini kolaylaştırması açısından şirketlerin finansal içermeye katkı sağladıkları söylenebilir. Hizmet talep edenler açısından bu şirketlerin ulaşılabilir olması KSS bağlamında da oldukça önemlidir. Ayrıca şubeleşmenin İstanbul dışı merkezli şirketlerde de olması oldukça önemlidir. Şubeleşmede etken faktörler (şirketin kuruluş tarihi, finansal büyüklüğü vs.) çeşitlidir. Çalışmamızda bu faktörlere yer verilmemektedir. Bu faktörler göz önüne alındığında İstanbul dışı merkezli şirketlerin açılmış olması ve şubeleşmeleri, Türkiye’de bu şirketlere olan talebin büyüklüğünü göstermesi açısından önemlidir.

- **Faizsizlik vurgusu;**

Bu başlık altında şirketlerin müşterilerine kullandırdıkları finansmanın “faizsiz” olduğuna dair ibarede bulunup bulunmadıkları ve konuya ilişkin İslami bir dayanak-hüküm gösterip göstermedikleri

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Tasarruf Bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf  
Finansman Şirketleri

incelenmiştir. 13 şirketin internet sitesinde “faizsiz krediye” dair vurgu bulunmaktadır. Bu şirketlerin 5 tanesi “faizsiz” olduklarını logolarında da vurgulamaktadır. İnternet sitesi analizinde 2 şirketin faizsiz olduklarına dair yayınladıkları fetvaya erişilmiştir. 1 şirkette ise faizsizliğin İslami dayanağı kısa bir bilgi olarak verilmektedir. Geriye kalan 10 şirkette ise İslami açıdan herhangi bir dayanak veya açıklama bulunmamaktadır.

9 şirkette faizsizlik “faiz masrafı/vade farkı gibi maliyetlerin” bulunmadığı şeklinde kullanılırken 7 şirkette faiz ile ilgili herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Bu 7 şirket faaliyetlerini ifade ederken “tasarruf” kelimesini kullanmaktadır.

• **Şirketlerin hesabı olduğu bankalar;**

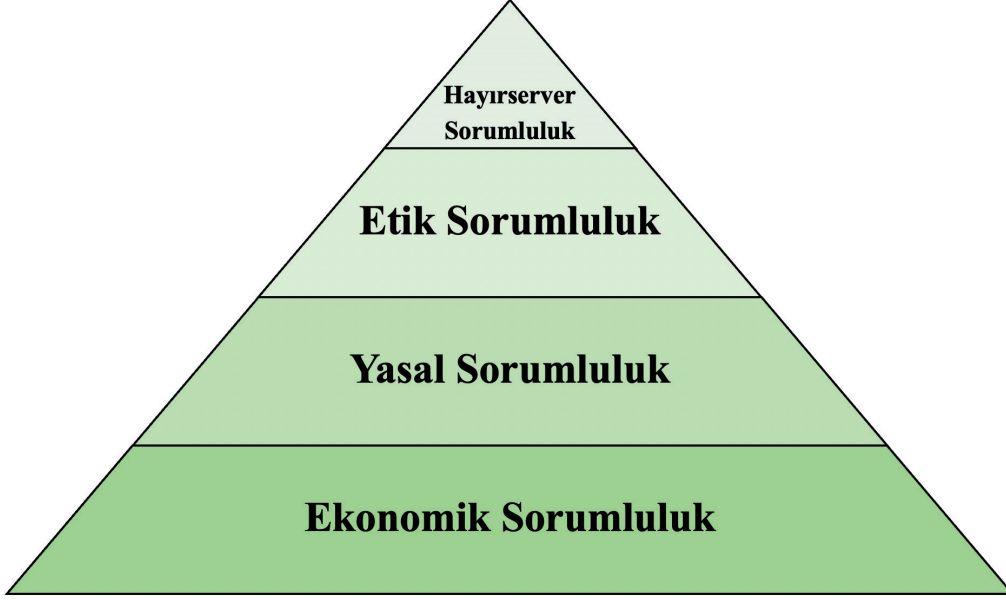
TFS’leri faaliyetlerini banka hesapları üzerinde yürütmektedirler. İnternet sitelerinde yer alan hesap bilgileri doğrultusunda şirketlerin hangi bankalarla çalıştığı incelenmiştir. 5 şirkete ait hesap bilgilerine ulaşılamamıştır. Geriye kalan 24 şirkete ait hesap bilgileri şöyledir;

Tablo 3: Tasarruf Finansman Şirketlerinin Çalıştığı Bankalar	
BANKA	Hesap Sayısı
Albaraka Türk Katılım Bankası	20
Kuveyt Türk Katılım Bankası	19
Türkiye Finans Katılım Bankası	17
Ziraat Katılım Bankası	10
Vakıf Katılım Bankası	15
Vakıf Bankası	10
Ziraat Bankası	15
Halk Bankası	10
İş bankası	7
QNB Finansbank	4
Yapı Kredi Bankası	11
Akbank	5
Garanti BBVA	6
Türkiye Ekonomi Bankası	1
PTT	1
Denizbank	1

Şirketlerin başta Katılım bankaları olmak üzere konvansiyel bankalarla da çalıştıkları görülmektedir. Şirketlere ait en çok hesabın katılım bankalarına ait olması faizsizlik prensibi açısından oldukça önemlidir. Katılım bankalarıyla çalışma yönündeki isteğin müşteri talebi veya bu bankalarla yapılmış olan işlem ve maliyet anlaşmalarından kaynaklanması da muhtemeldir.

## Tasarruf Finansman Şirketlerinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramına ilişkin çeşitli çalışmalar olmakla birlikte en dikkat çekici olan Carroll'un (1991) kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin piramididir.



Şekil 1: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

**Kaynak:** (Carroll, 1991, s. 42)

Carroll bu piramitte yer alan sorumluluk basamaklarının birer KSS olduğunu ifade etmektedir. Araştırmamız kapsamında ele aldığımız Tasarruf Finansman Şirketleri'ni (TFŞ) bu başlıklar altında şu şekilde değerlendirebiliriz;

- **Ekonomik Sorumluluk;** işletmelerin maksimum kâr elde etme hedefiyle uyum göstermektedir. Carroll, başarılı bir işletme olmak ve bunun devamlılığını sağlamak için kâr elde etmenin gerekli olduğunu ve bunun bir KSS faaliyeti olduğunu vurgulamaktadır (Carroll, 1991, s. 39–40). TFŞ hakkında değerlendirme yapabilmek için şirketlerin finans tablolarının incelenmesi gerekmektedir. Araştırma kapsamında şirketlerin finansal tablolarına erişim sağlanamamaktadır.
- **Yasal Sorumluluk;** devamlılık için yasal ve kanuni düzenlemelere uygun hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Carroll, 1991, s. 41). TFŞ'ler Mart ayında yapılan bir düzenlemeyle Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na (BDDK) yasal olarak bağlı hale gelmişlerdir. Durum değerlendirmesi ve çıkarım yapabilmek için zamana ve sürecin izlenmesine ihtiyaç vardır.
- **Etik Sorumluluk;** işletmelerin, toplumun belirlediği norm ve kurallara uyması gerektiğini belirtmektedir (Carroll, 1991, s. 41). TFŞ'nin etik değerlere ilişkin tutumu araştırma kapsamında hazırlanan ölçeğin alt başlıklarında incelenmektedir.
- **Hayırsever Sorumluluk;** toplumun gelişimine ek katkı sağlayacak hizmetleri karşılık beklemeden yapmak, bağışlarda bulunmak, sanat ve eğitimi desteklemek gibi faaliyetlerde bulunmayı ifade etmektedir (Carroll, 1991, s. 42). Araştırma kapsamında ele alınan TFŞ'lere yönelik hazırlanan ölçek özellikle bu alana yöneliktir. Konuyla ilgili veriler devam eden alt başlıklarda paylaşılmaktadır.

### **Müşterilerle adil ve net ilişkiler**

Bu başlık altında şirketlerin müşteri ve müşteri adaylarına yönelik şirket bilgi ve yöntemlerini paylaşma durumları incelenmektedir. Şirketlerin müşterileriyle bilgi paylaşımında ne ölçüde **şeffaf** oldukları irdelenmektedir.

- Şirketin sahiplik ve yönetimi hakkında bilgi

Araştırma kapsamında şirketlerin internet sitelerinde; vizyon-misyon, değerler, hakkımızda, başkanın mesajı ve tarihçe başlıkları aranmıştır. 2 şirketin internet sitesinde hakkımızda bölümü bulunmakta fakat şirketle ilgili bilgiler bulunmamaktadır. 6 şirkete ait internet sitesinde ise aranan tüm başlıklar bulunmaktadır. Geriye kalan 21 şirkette ise özellikle tarihçe başlığının olmadığı görülmüştür. TFŞ'lerin kuruluş tarihleri eski olmadığı için bu başlığın eksikliği oldukça normal gözükmektedir.

- Şirket işleyiş ve faaliyeti hakkında bilgi

Araştırma kapsamında, şirketlerin internet sitelerinde müşterilere yönelik sunulan hizmetlerin detaylı ve anlaşılabilir şekilde açıklanıp açıklanmadığı incelenmiştir. 2 şirketin internet sitesinde finansman yöntemlerine ilişkin detaylı bilgi bulunmamaktadır. Geriye kalan 27 şirketin internet sitesinde sunulan finansman yöntemlerine ilişkin örnekli ve videolu anlatımların mevcut olduğu ve detaylı bilgi için iletişim numaraları paylaşıldığı görülmektedir.

### **Erişilebilirliğin ve finansal katılımın teşviki**

Şirketlerin bireyleri tasarruf etmeye yönlendirme durumunun incelendiği bu bölümde aynı zamanda her kesimden gelir grubu için ulaşılabilir olup olmadıkları incelenmektedir. Şirketlerin toplumu ne ölçüde **finansal olarak içerdikleri** irdelenmektedir.

- Tasarruf etmeye ve teşvik etmeye yönelik bilgi

TFŞ'leri teorik olarak kişileri tasarrufa yönlendirmeyi amaçlayan şirketlerdir. İnternet siteleri üzerinden yapılan araştırmada bireyleri tasarrufa yönlendirecek ibarelere sadece 5 şirkette ulaşılmıştır. TFŞ'leri finansman yöntemi olarak kişilerin birikim yapmasını ve taksitlendirmeyi temel almaktadır. 24 şirkete ait internet sitesinde tasarrufa yönelik ibareler yer almamakla birlikte taksitlendirme ve birikime dair vurgulara rastlanmaktadır.

- Her gelir grubundaki kişilere açık olduğuna dair bilgi

Şirketlerin hepsinde finansman kaynağının herkes tarafından ulaşılabilir olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle bireye yönelik ödeme planlarının bulunması finansal içermenin kapsamını da arttırmaktadır.

### **Çevre dostu işletme**

Bu bölümde, şirket faaliyetlerinde çevreye ve sürdürülebilirliğe gösterilen hassasiyet incelenmektedir. Şirketlerin **sürdürülebilirlik** yönünde ne ölçüde katkı sağladıkları irdelenmektedir.

- Çevre ve sürdürülebilirliği verilen öneme dair bilgi

Yapılan incelemede 8 şirketin internet sitesinde çevre ve sürdürülebilirliğe dair vurgu yapıldığı görülürken 21 şirketin internet sitesinde ise konuyla ilgili hiçbir bilginin yer almadığı tespit edilmiştir.

- Çevre ve sürdürülebilirliğe dair KSS projesi

1 şirket hariç hiçbir şirketin çevre veya sürdürülebilirliğe dair KSS projesi yoktur. İlgili şirket, “Geleceğimizi Enerji Yatırımlarına Çeviriyoruz” sloganıyla müşterilerini enerji yatırımlarına yönlendirmesi sebebiyle bu kapsamda değerlendirilmiştir. Şirket, bu faaliyeti KSS projesi olarak geliştirmekten ziyade müşterileri için alternatif yatırım seçeneği olarak sunmaktadır.

### **Topluma katkıda bulunma**

Şirketin temel faaliyeti dışında topluma yönelik eğitim, sanat ve kültürel alanda yürüttüğü projeler ve şirketlerin aldıkları ödüller de bu bölümde incelenmektedir. Şirketlerin **toplumsal kültüre** ne ölçüde katkı sağladıkları irdelenmektedir.

- Topluma yönelik etik değerlerden bahsedilmesi

Araştırmada internet sitelerinde şirketlerin etik değerleri özel olarak belirtip belirtmedikleri incelenmiştir. 19 şirket etik değerlere özel alan açmışlardır. 10 şirkette ise etik değerlere ait özel bir alan olmamakla birlikte başkanın mesajı veya hakkımızda başlıkları altında konuyla ilgili bilgilere yer verildiği görülmüştür.

- Topluma yönelik KSS projesi (eğitim, sanat vs.)

TFŞ'nin genel olarak KSS projesi yapmadığı çalışma çerçevesinde görülmüştür. Topluma yönelik 4 şirketin proje yaptığı tespit edilmiştir. 1 şirketin KSS projelerine ise elektronik posta üzerinden edinilen bilgiler çerçevesinde erişilmiştir. Şirketlerin almış olduğu ödüller de bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Bu şirketlerden bir tanesinin tüm projeler spor alanına aittir ve şu şekildedir;

- 2017 yılında 1453 Engelliler Spor Kulübü'ne sponsorluk,
- 2019 yılından itibaren 1453 Engelliler Spor Kulübü'nün isim sponsorluğu,
- Medipol Başakşehir Spor Kulübü'nün 3 yıl sponsorluğu.

Bir diğer şirketin projelerinin 1 tanesi eğitim olmak üzere diğerleri TV sponsorlukları şeklinde ve şöyledir;

- Eğitim kurumu olan Darüşşafaka Cemiyeti ile gerçekleştirilen proje ile gelecek nesillere tasarruf bilincini aktarmak hedeflenmektedir.
- 2 dizi ve 4 televizyon programı sponsorluğu.

Diğer iki şirketin projesinden ziyade ödülleri bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi;

- Stevie Awards Yılın Finansal Girişimcisi
- Stevie Awards Yılın Yönetim Kurulu Başkanı ödülleri

Bir diğeri;

- Business Initiative Directions (BID) Uluslararası Altın Kalite Ödülü 2017
- Stevie Awards 2018 Uluslararası Yılın İnovasyonu Bronz Ödül



## Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Tasarruf Bankaları ve Türkiye'deki Tasarruf Finansman Şirketleri

- Stevie Awards 2018 Uluslararası Başarılı Müşteri Hizmetleri Gümüş Ödül
- Stevie Awards 2018 Uluslararası Yılın Pazarlama Programı Altın Ödül
- Stevie Awards 2018 Uluslararası Yılın Satış Ayrıcalığı Altın Ödül
- Anadolu Kalite Zirvesi/ Uluslararası Mevlâna Hoşgörü ve Barış Ödülleri Üstün Kalite Ödülü 2018
- Best Business Awards 2019 Uluslararası En İyi Ürün ve Hizmet Ödülü
- Best Business Awards 2019 Uluslararası En İyi İnovasyon Ödülü
- Şikayetvar.com ACE Tüm Zamanların En Yüksek Müşteri Memnuniyeti ve Teşekkür Oranı Özel Ödülü 2019
- Stevie Awards 2019 Uluslararası Yılın En İyi Tüketici Ürün ve Hizmetleri Gümüş Ödül
- Stevie Awards 2019 Uluslararası Yılın Satış Büyümesi Başarısı Gümüş Ödül
- Stevie Awards 2019 Uluslararası Yılın En İyi Müşteri Memnuniyeti Bronz Ödül
- MENA Stevie Awards 2020 Yenilikçi Pazarlama Kategorisinde Gümüş Ödül
- MENA Stevie Awards 2020 Yenilikçi Yönetim Kategorisinde Altın Ödül
- MENA Stevie Awards 2020 Yenilikçilik Kategorisinde Altın Ödül
- MENA Stevie Awards 2020 Yenilikçi Müşteri İlişkileri Kategorisinde Altın Ödül

KSS bilgilerine eposta ile erişilen şirkete ait projeler şöyledir;

- Dar gelirli ailelere gıda desteği
- Doğal afetlerin yaşandığı bölgelere gıda, temizlik ürünleri ve ısınma ihtiyacını karşılayacak ürün desteği
- Eğitim kurumlarına maddi ve gıda desteği

### **Sorumlu İşveren**

Bu bölümde, çalışanlara şirket içi ve dışında sağlanan desteklerin yanı sıra şirkette çalışmak isteyenler için sunulan iş imkanları incelenmektedir. Şirketlerin **işçi-işveren hukukuna** ne ölçüde riayet ettiği irdelenmektedir.

- Şirkette çalışmak isteyenlere dair iş imkânı

TFŞ'nin internet siteleri üzerinden yürütülen araştırmada bu şirketlerde çalışmak isteyenlere gereken iletişim kanallarının olup olmadığı araştırılmıştır. 7 şirketin internet sitesinde iş başvurusu veya insan kaynaklarına dair bilgilere erişilememiştir. 22 şirketin internet sitesinde bireylerin iş başvurusu yapabilmeleri ve kendilerinden beklenen iş tanımlarına dair detaylı bilgilere yer verildiği görülmüştür. Bu şirketler de ayrıca çalışanlarının kıymet ve değerine yapılan vurgu da göze çarpmaktadır.

- Çalışanlara yönelik KSS projesi

İnternet siteleri üzerinden yapılan araştırmada şirketlerin çalışanlarına yönelik KSS projeleri incelenmiştir. Şirketlerin internet sitesinde yer alan bilgilerin hiçbiri KSS olarak duyurulmamıştır. Ama etkinlik ve uygulamalar içerik olarak bu başlık altında değerlendirilebilmektedir. Yapılan

incelemeler sonucunda 19 şirkete ait internet sitesinde şirket çalışanlarına yönelik herhangi bir etkinlik ve uygulamaya rastlanılmamıştır. Geriye kalan 10 şirkete ait uygulamalar genel başlıklar halinde şu şekildedir;

- Eğitim: Şirketlerin çeşitli isim ve başlıklar altında çalışanlara eğitim vermesi. (Oryantasyon eğitimi/mesleki gelişim eğitimleri/kişisel gelişim eğitimleri/liderlik eğitimleri, Tasarruf Temel eğitimi, Finansevim Kampüs, Tasarruf akademi)
- Ticaret/meslek lisesi öğrencileri için mesleki eğitim stajı
- Şirket içi kariyer: Her çalışan kendi kariyerini planlamaktadır.
- Değerlendirme merkezi uygulaması
- Tamamlayıcı sağlık sigortası
- Diyetisyen ve spor hizmeti uygulamaları
- Sosyal Etkinlikler: Doğum günleri, çocuk sahibi olanlar, yarışmalar, güne bir mola, haftaya bir mola, aya bir mola
- Çalışanların yönetime katılması
- Destek: Çalışanlarına evlenirken, çocuk sahibi olduğunda ve yaşadığı zor zamanlarda destek olunması ve bunun yanı sıra çalışanların çocuklarının eğitimini desteleyerek burs sağlanması.
- İzin/Tatil: Çalışanların özel günlerinde (doğum günü, evlilik yıldönümü vs.) izinli olması. Ayrıca kadın çalışanların mazeretsiz ayda 1 gün izinli olması.

### **İletişim**

Bu bölümde şirketin soru ve sorunlara yönelik cevap verebilme yeteneği incelenmektedir. Şirketlerin **iletişim becerileri** irdelenmektedir.

- Kişi ve işletmelerle iletişim kurulabilmesine yönelik kanalların bulunması

TFŞ'nin müşterilerinin veya müşteri adaylarının sorularına dair iletişim kanallarının bulunup bulunmadığının araştırıldığı bu bölümde tüm şirketlerin kurumsal bir hatta sahip olduğu görülmektedir. Şirketlerin internet sitelerinde özellikle müşteri adaylarına yönelik hazırladıkları kısa formlarla adaya geri dönüş sağlayarak bilgilendirmeyi amaçladıkları da görülmektedir. Tüm bunların yanı sıra 13 şirketin whatsapp iletişim kanalını da kullandıkları tespit edilmiştir.

14 şirketin internet sitesinde müşterilerine internet şube imkanını sundukları tespit edilmiştir. İnternet şubesi bir iletişim kaynağı olmamakla beraber müşterilere yönelik sunulan önemli bir teknolojik imkândır.<sup>2</sup> Şirketlerin teknolojik gelişmeleri takip etmesi ve uyum göstermesi açısından internet şubelerinin olması oldukça önemlidir.

- İletişim Kanallarının kullanımı

Bir önceki başlıkta verildiği üzere TFŞ'nin müşterileri ve müşteri adaylarına yönelik birçok iletişim kanalını kullandıkları tespit edilmiştir. İletişim kanallarının iyi yönetilip yönetilmediği ileride yapılacak çalışmalarda, müşterilerle gerçekleştirilecek mülakat görüşmeleri ile ortaya koyulabilir.

2 Şirketlerin teknolojik ve dijital boyutu hakkında fazla bilgi olmadığı için elde edilen verinin bu başlık altında verilmesi uygun görülmüştür.

Çalışmamız kapsamında ise şirketlerin iletişim kanallarından biri olan elektronik posta adreslerini verimli kullanıp kullanmadıkları araştırılmıştır. Bu kapsamda TFŞ'nin internet sitelerinden iletişim başlığı altında yer alan e-posta adresleri kullanılmıştır. 29 şirketin internet sitesi incelendiğinde bir şirkete ait e-posta adresi bulunmazken bir şirkete ait e-posta adresi ise sorunlu veya kullanılmamaktadır. Dolayısıyla çalışma kapsamında 27 şirkete e-posta atılmıştır.

Elektronik postanın içeriğinde, şirketlerin varsa KSS projelerini yine e-posta üzerinden paylaşmaları istenmiştir. Elde edilecek bilgilerin bir rapora konu olacağı ve e-posta ile yapacakları/yapmayacakları dönüşün rapor çerçevesinde değerlendirileceği şirketlere iletilmiştir. Tüm şirketlere yazılan e-posta standart olmakla birlikte geri dönüş yapan sadece 2 şirket<sup>3</sup> olmuştur. "İkizlerevim" şirketi yaptıkları KSS projelerini ve hedeflerini e-posta ile paylaşmıştır. Mevcut KSS projeleri çalışma kapsamında ilgili başlıklar altında ele alınmıştır. Bir diğer şirket olan "Umutevim"den de dönüş olmuştur. Fakat şirketin KSS projelerine dair bilgi e-postada yer almamaktadır.

## Sonuç ve Öneriler

TFŞ'ler ile ilgili 7 Mart 2021 tarihinde bir düzenleme yapılarak bu şirketler, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) denetimi altına alınmıştır. Çalışmamız çerçevesinde ele aldığımız şirketlerin tamamının BDDK'ya başvuru sürecini başlattığı görülmüştür (EK.4). BDDK tarafından yapılan basın açıklamasında da 07.04.2021 tarihine kadar başvuru yapılmasının zorunlu olduğu aksi halde başvuru yapmayan şirketler hakkında "İzinsiz faaliyette bulunmak" suçundan işlem yapılacağı belirtilmiştir (BDDK, 2021a, s.3). Aynı belgede, "tasarruf finansman şirketlerine yapılan ödemelerin kamusal bir güvence altına alınmadığı" özel olarak belirtilmektedir (BDDK, 2021a, s.2). Yani yeni düzenlemeyle de bu fonlar kamusal sigorta mekanizmasına dâhil edilmemişlerdir.

Şirketlerin başvurusunda dikkat çeken bir başka nokta ise şirketler arasındaki birleşmelerdir (EK.4). BDDK tarafından yapılan basın açıklamasında şirketlerin ödenmiş sermayelerinin en az 100 milyon TL olma şartı yer almaktadır (BDDK, 2021b, s.3). Bu şartı sağlayamayan şirketlerin birleşmeye gitmiş olmaları muhtemeldir.

BDDK basın açıklamasında dikkat çeken diğer bir husus ise tasarruf fon havuzunda toplanan tutarların, işletmeler tarafından belirtilen faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilmek zorunluluğunun bulunmasıdır. Belgede belirtilen yatırım araçları şunlardır (BDDK, 2021b, s.4);

- Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ihraç etmiş olduğu yurt içi kira sertifikalarının alımında,
- Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarında açılacak vadeli ve vadesiz katılma hesaplarında,
- Türkiye'de faaliyet gösteren varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen yurt içi kira sertifikalarının alımında,
- Kurulca uygun görülecek diğer faizsiz yatırım araçlarında,

Yeni düzenleme ve sonuçları çalışmamız açısından kısaca bu şekildedir. Araştırmamızın TFŞ'lerdeki KSS uygulama ve projelerine yönelik sonuçları ise kısaca şu şekilde özetlenebilir;

3 Şirketlere ait bilgiler, pozitif ayrışmaları dolayısıyla telaffuz edilmiştir.

### *Müşterilerle adil ve net ilişkiler*

Şirketlerin ne ölçüde şeffaf olduğunun irdelendiği bu bölümde, yapılan araştırmalar sonucunda şirketlerin büyük çoğunluğunun müşterileriyle şirket hakkında gerekli bilgileri paylaştıkları görülmüştür.

### *Erişilebilirliğin ve finansal katılımın teşviki*

Şirketlerin toplumu ne ölçüde finansal olarak içerdiklerinin incelendiği bu bölümde, araştırmaya konu olan şirketlerin hepsinde gelir gruplarının tamamına hitap etme yeteneğinin yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmada tasarrufa yönelik vurgunun az olma sebebinin, Türkiye'deki tasarruf alışkanlığının ve tasarruf kavramının kullanımındaki eksiklik olması muhtemeldir.

### *Çevre dostu işletme*

Şirketlerin sürdürülebilirliğe ne yönde katkı sağladığının araştırıldığı bu bölümde, TFŞ'lerin çevre duyarlıklarının az olduğu ve bunun projeye dönüştürülmesi konusunda da yetersiz oldukları tespit edilmiştir.

### *Toplum katkısında bulunma*

Şirketlerin toplumsal kültüre ne ölçüde katkı sağladığının incelendiği bu bölümde, şirketlerin etik değerlerini paylaşma konusunda oldukça başarılı oldukları fakat KSS projelerinin oluşturulması ve yürütülmesi konusunda eksik kaldıkları görülmektedir. KSS projeleri sunmak ve bunların yürütülmesinin yanı sıra projelerin duyurusunun yapılması da oldukça önemlidir. Bu bağlamda TFŞ'lerin KSS projeleri gerçekleştirmiş olup bunun duyurusunu yapmamış olması da muhtemeldir ki bu da KSS iletişimi açısından problemlidir.

### *Sorumlu işveren*

Şirketlerin işçi işveren hukukuna ne ölçüde riayet ettiğinin araştırıldığı bölümde ayrıca şirkette çalışmak isteyen bireylere iletişim kanallarını sağlayıp sağlamadıkları incelenmiştir. Araştırma sonucunda TFŞ'nin hem çalışan haklarına özveri gösterdiği hem de şirketlerinde çalışmak isteyen bireylere iş imkânı sağlama noktasında istekli oldukları görülmektedir. Yapılan KSS proje ve uygulamaları incelendiğinde çalışanlarına yönelik eğitimin önemli yer tuttuğu görülmektedir. Şirketlerin çalışanlarına ve şirkette çalışacak olan adaylara gösterdiği ihtimamı aynı zamanda müşterilerine verdikleri kıymet olarak görmek yanlış olmayacaktır.

### *İletişim*

Şirketlerin iletişim becerilerinin irdelendiği bu bölümde, TFŞ'lerin müşterileri ve müşteri adaylarıyla iletişim kurma konusunda oldukça istekli oldukları ve konuyla ilgili birçok iletişim kanalı kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışmamız kapsamında işletmelerin e-postaları üzerinden yapılan araştırmada TFŞ'nin iletişim kanallarını oldukça verimsiz kullandıkları görülmüştür. Şeffaflık ve hesap verebilirlik KSS'nin önemli ilkeleridir (Aras, 2007, s. 3-4). Dolayısıyla şirketlerin bu ilkeleri (en azından bu araştırma kapsamında) yerine getirmekte başarısız oldukları söylenebilir.

KSS projelerin paylaşımı ve duyurulmasını ele aldığım, 2016 tarihli yüksek lisans tezinde Katılım bankası çalışanlarıyla mülakat gerçekleştirmiş ve görüştüğüm kişilerde yaygın bir şekilde; İslam

ahlakına uygun olarak “yaptığımız her hayrı söylemiyoruz” ifadesine rastlamıştım. TFŞ'nin de bu yönde hareket etmeleri muhtemeldir. İlgili şirketlerin günlük hayatta karşılaşılan TV dizi ve programlarına yaptığı sponsorluklar bilinmektedir. Fakat bu bilgilerin çoğu internet sitelerinde yer almamaktadır. Sponsorluklar televizyon gibi kamuoyuna açık bir sahada gerçekleştirildiği için duyuru ve tanıtımının yapılmasına ihtiyaç duyulmamış olabilir. Ama KSS projelerinin uygulanması kadar bunların iletişiminin yapılması da işletmeler açısından oldukça önemlidir. Tabii TFŞ'lere ait KSS projelerinin sadece televizyon dizi ve programlarına sponsorluk halinde gerçekleşmesi de sorgulanması gereken bir başka konudur.

TFŞ'lerin **ekonomik sorumluluklarına** dair araştırma yapılamadığı için net bir yorum yapılamamakla beraber bu işletmelerin kâr amacıyla kurulan kuruluşlar olması sebebiyle kâr maksimizasyonunu öncelikledikleri bir ön kabul olarak söylenebilir. **Yasal sorumluluklarına** dair de henüz yasal çerçeveye dahil edildikleri için yorum yapılamamaktadır. Fakat yapılan düzenlemeye tüm şirketlerin dahil olması (mecbur olmaları şartı dahilinde) yasal sorumluluklara hassasiyet gösterdikleri yorumunu yapmamıza olanak tanıyabilir. Etik sorumluluk ve hayırsever sorumluluk kapsamında değerlendirebileceğimiz araştırmamızda, TFŞ'lerin internet sitelerinden edindiğimiz bilgiler doğrultusunda yapacağımız öneriler şu şekildedir;

- İşletmelerin faizsizlik vurgusu çerçevesinde yaptığımız araştırma sonucunda, aslında birçok işletmenin faizi İslami bir hassasiyetten ziyade finansman hizmetlerindeki bir maliyet olarak tanımladıkları görülmektedir. Ayrıca piyasada tasarrufa dayalı “**faizsiz**” finans kurumları şeklinde yer alan işletmelerin BDDK duyurularında tasarruf finansman şirketi olarak geçtiği görülmüştür. “Faizsiz” ibaresinin yer almaması dikkat çekicidir. Yapılan araştırmada sadece 2 şirkette faizsiz olma ile ilgili fetvaya yer verildiği görülmüştür. Bu kapsamda ya bu şirketlerin logo ve bilgilendirmelerinde faizsizlik ibarelerinin kaldırılması gerektiği ya da iddia edildiği gibi İslami bir dayanakları varsa bunları kamuoyu ile paylaşmaları sağlanabilir. Faizsizlik konusunda ısrarcı olunacaksa, bu şirketlerin kendi bünyelerinde bir danışma kurulu (Katılım bankaları örneğinde olduğu gibi) ihtiva etmeleri sağlanabilir.
- TFŞ'leri finansal içerme ve gelir grubundaki herkese hitap etme açısından oldukça önemli şirketlerdir. Bu şirketler özellikle bireylerin konut ve araç ihtiyaçlarına yönelik finansman sağlamaktadırlar. Tasarruf bankalarıyla karşılaştırıldıklarında TFŞ'lerin sadece tüketime yönelik kredi sağlamasına karşın tasarruf bankalarının yatırım kredileri vermeleri ülke ekonomisi ve kalkınma noktasında tasarruf bankalarının daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.
- TFŞ'lerin yapmış olduğu KSS projelerinde, çevreye yönelik projenin olmadığı görülmüştür. Banka ve finans şirketlerinin çevre projelerine olan yönelimi daha düşüktür. Bunda KSS'nin alt metninde yatan zarar verilen alana yönelik proje üretme düşüncesi etkili olabilir.
- TFŞ'lerin topluma yönelik KSS projeleri varsa da yeterli değildir. Genel itibariyle KSS projelerinin marka bilinirliğini arttırdığı bilinmektedir (Eren ve Eker, 2012), (Koçyiğit, Koçyiğit ve Özel, 2018). Fakat şirketlerin kendi kurumsal kimliklerine uygun KSS projeleri yapması aynı zamanda müşterileri ve kamuoyu tarafında doğru anlaşılmasını sağlayacaktır. TFŞ'lerin topluma yönelik KSS projelerinde kurumsal kimlikle uzlaşması adına cami veya çeşme restorasyonu gibi projelerle sınırlı kalmaması gerekmektedir. Bu şirketlerin çalışanlarına yönelik uyguladığı tasarruf eğitimi önemlidir ve bunu topluma yönelik bir ilke haline getirip toplumsal bir kazanım sağlamaya yardımcı olabilirler.

İKAM ARAŞTIRMA RAPORLARI  
İslami Sosyal Finans Raporu

- TFŞ'lerin internet sitelerinden erişilen bilgilere göre çalışanlarına yönelik birçok KSS projesi ortaya koymaktadır. Bu durum müşteri memnuniyetine yansıtacak önemli bir faktördür. Ayrıca işletmelerin iş başvurusu konusunda yeterli iletişim kanallarına sahip olması, ülke istihdamına katkı sağlaması açısından da önemlidir.
- TFŞ'nin internet sitelerinin genel itibarıyla kullanışlı, müşteri ve müşteri adaylarının ihtiyaçlarına yönelik olduğu görülmüştür. Fakat e-posta üzerinden yapılan araştırmada, şirketlerin toplum bilgilendirilmesine yönelik aynı hassasiyeti taşımadıklarını düşündürmüştür. Başka bir ihtimal şirket maillerinin düzenli kontrol edilmemesi olabilir ki bu da organizasyon aksaklığı açısından olumsuz olarak değerlendirilebilir.

TFŞ'i ile ilgili yapılan düzenlemeyle şirketlerin sayılarında olduğu gibi faaliyet ve işleyişlerinde de değişimler yaşanacağı açıktır. Bireysel konut ve taşıt finansmanı için önemli kurumlar olan TFŞ'nin, süreç içindeki gelişimleri takip edilerek yönlendirilmeleri önemlidir.

## EK.1

	İçerik
1. Avusturya	Austrian Savings Banks Association
	Erste Bank Group
	Kärtner Sparkasse
	Sparkasse Niederösterreich Mitte West AG
	Steiermärkische Bank und Sparkassen AG
	The Allgemeine Sparkasse Oberösterreich Bank AG
	Zweite Sparkasse
2. Brezilya	Caixa Economica Federal do Brazil
3. Şili	BancoEstado
4. Çin	Postal Savings Bank of China
5. Kolombiya	Banco Caja Social
6. Dominik Cumhuriyeti	Asociacion Popular de Ahorros y Préstamos - APAP
7. El Salvador	Fedecredito
8. Fransa	BPCE
	Caisses D'Epargne
	Fédération Nationale des Caisses d'Epargne
9. Almanya	Bayern LB
	Deutscher Sparkassen und Giroverband
	East German Savings Banks Association
	Kreissparkasse Heinsberg
	Provinzial Rheinland
	Savings Banks German-Polish Cooperation Office
	Sparkasse Heidelberg
	Sparkasse Krefeld
	Sparkasse Leipzig
	Sparkasse Nürnberg
	Sparkasse Saarbrücken
	Sparkasse Taunus
	Sparkasse Trier
	Sparkassen-Finanzgruppe
	Sparkassenstiftung Bielefeld
Südholstein Savings Bank Foundation	
West LB	
10. Kenya	PostBank Kenya

İKAM ARAŞTIRMA RAPORLARI  
İslami Sosyal Finans Raporu

11. Lüksemburg	Banque et Caisse d'Epargne de l'Etat
12. Malta	Bank of Valetta (BOV)
13. Fas	Al Barid Bank
14. Hollanda	ASN Bank
	SNS Bank N.V.
	SNS Reaal Group
15. Norveç	Finance Norway
16. Peru	FEPCMAC
17. Portekiz	Caixa Geral de Depósitos S.A
	Montepio Foundation
18. İspanya	ABANCA
	Bankia
	Banco Mare Nostrum
	Caixabank
	Caixa Ontinyent
	Caixa Pollença
	Catalunyacaixa
	CECA: Confederation of Spanish savings banks
	Ibercaja
	Kutxa
	la Caixa
	Liberbank
	Microbank
Unicaja	
19. Sri Lanka	National Savings Bank
20. İsveç	Swedbank
	Sormlands Sparbank
21. Tanzanya	Tanzania PostBank
22. Uganda	Centenary Bank
	PostBank Uganda
23. Vietnam	LienVietPostBank
24. Dünya çapında	World Savings and Retail Banking Institute



## EK.2

Tasarruf Finansman Şirketleri Hakkında Yazılmış Tezler		
Yazar/Yıl	Tür	Amaç- Yöntem- Sonuç
(Tekerek, 2013)	Yüksek Lisans	Elbirliği Sistemiyle konut sahibi olan kişilerin bu sistemi tercih etme sebepleri ve memnuniyeti mülakat yöntemiyle araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, Türkiye'de banka dışı yollardan konut sahibi olan ve olmak isteyen bir kesimin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kişilerin %71'inin banka dışı yolları tercih etme sebebinin faiz olduğu görülmüştür.
(Ergüven, 2014)	Yüksek Lisans	Elbirliği sistemi müşterilerinin tercihlerini etkileyen faktörlerin neler olduğu anket yöntemiyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler neticesinde, müşterilerin Elbirliği sistemini tercih etmesinde demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerin belirleyici olmadığı ortaya çıkmıştır.
(Akpolat, 2018)	Yüksek Lisans	Türkiye'deki konut fiyat artışlarını etkileyen etmenler istatistikî verilerle incelenmiştir. Çalışmada konut finansmanı maliyeti açısından banka konut kredileri ve elbirliği sistemi karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda, banka konut kredileri kadar talep görmeyen elbirliği sisteminin bazı durumlarda banka konut kredisinden daha avantajlı olduğu tespit edilmiştir.
(Çekin, 2018)	Yüksek Lisans	Çalışma, Tasarrufa Dayalı Faizsiz sistemin İslami finans sistemi bünyesinde faizsiz şekilde yürütülmesi için taşınması gereken nitelikleri incelemiştir. Çalışmanın sonucunda mevcut sisteme yönelik önerilerde bulunulmuştur.
(Korkmaz, 2019)	Yüksek Lisans	Çalışma, Türkiye'deki faizsiz konut finansman sistemlerinin fikhî ve tarihi arka planını tespit etmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, Türkiye'de faaliyet gösteren konut finansman organizasyonlarının geçmişteki malî/ticarî hîle-i şer'iyeye uygulamalarıyla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.
(Ergüven, 2019)	Yüksek Lisans	Tez çalışmasında, İslami finans ilkeleri doğrultusunda Tasarrufa dayalı finans (TDF) modeli önermeyi hedeflenmiş olup bu amaca yönelik içerik analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda model önerisinde bulunulmuştur.
(Doğan Kurt, 2019)	Yüksek Lisans	Çalışmada, elbirliği yönteminin katılım bankaları tarafından uygulanmasıyla katılım bankalarının hem gayrimenkul finansman sektöründeki payının artacağı hem de karlılığına olumlu katkı sağlanacağı ileri sürülmüştür. Yapılan gelir-maliyet analizi sonucunda sistemin katılım bankaları tarafından içselleştirilmesi tavsiye edilmiştir.

İKAM ARAŞTIRMA RAPORLARI  
İslami Sosyal Finans Raporu

EK.3

	Tasarruf Finansman Şirketleri	İnternet Siteleri
1.	Emin Evim	<a href="https://www.eminevim.com">https://www.eminevim.com</a>
2.	İmece Yatırım	<a href="https://www.imeceyatirim.com">https://www.imeceyatirim.com</a>
3.	Hedef Evim	<a href="https://hedefevim.com">https://hedefevim.com</a>
4.	Katılım Evim	<a href="https://www.katilimevim.com.tr">https://www.katilimevim.com.tr</a>
5.	İkizler Evim	<a href="https://www.ikizlerevim.com">https://www.ikizlerevim.com</a>
6.	Çözüm Tasarruf	<a href="https://www.cozumtasarruf.com.tr">https://www.cozumtasarruf.com.tr</a>
7.	Mesken Finans	<a href="https://www.meskenfinans.com.tr">https://www.meskenfinans.com.tr</a>
8.	Fuzulev	<a href="https://www.fuzulev.com">https://www.fuzulev.com</a>
9.	Tasarruf A.Ş.	<a href="https://www.tasarruf.com">https://www.tasarruf.com</a>
10.	Birikim Evim	<a href="https://www.birikimevim.com">https://www.birikimevim.com</a>
11.	Hayat Tasarruf	<a href="https://www.hayattasarruf.com">https://www.hayattasarruf.com</a>
12.	Değer Tasarruf	<a href="https://degertasarruf.com.tr">https://degertasarruf.com.tr</a>
13.	Finansevim	<a href="https://www.financevim.com.tr">https://www.financevim.com.tr</a>
14.	Vizyon Evim	<a href="https://www.vizyonevim.com.tr">https://www.vizyonevim.com.tr</a>
15.	Mor Evim	<a href="https://www.morevim.com">https://www.morevim.com</a>
16.	Pamuk Evim	<a href="https://www.pamukevim.com.tr">https://www.pamukevim.com.tr</a>
17.	Yeni Evim	<a href="https://yenievim.com">https://yenievim.com</a>
18.	Final Evim	<a href="https://finalevim.com.tr">https://finalevim.com.tr</a>
19.	Birevim	<a href="https://www.birevim.com">https://www.birevim.com</a>
20.	Destek Evim	<a href="https://www.destekvim.com">https://www.destekvim.com</a>
21.	Yaşam Evim	<a href="https://www.yasamevim.com.tr">https://www.yasamevim.com.tr</a>
22.	İktisat Evim	<a href="https://www.iktisatevim.com.tr">https://www.iktisatevim.com.tr</a>
23.	İhtiyaç Evim	<a href="https://ihtiyacevim.com.tr">https://ihtiyacevim.com.tr</a>
24.	Ezogelin Evim	<a href="https://www.ezogelinevim.com">https://www.ezogelinevim.com</a>
25.	Gelecek Tasarruf	<a href="https://www.gelecektasarruf.com">https://www.gelecektasarruf.com</a>
26.	Umut Evim	<a href="https://umutyatirim.com/tr/">https://umutyatirim.com/tr/</a>
27.	Doğru Evim	<a href="https://www.dogruvim.com.tr">https://www.dogruvim.com.tr</a>
28.	Önce Evim	<a href="https://www.oncevim.com">https://www.oncevim.com</a>
29.	İstek Evim	<a href="https://istekevim.com">https://istekevim.com</a>
30.	Benim Evim	İnternet sitesi yok. Instagram hesabı var.

#### EK.4

	Başvuruda Bulunan Şirketler	Başvuru Gerekçeleri
1	Umutevim Yatırım Org. A.Ş.	İNTİBAK
2	Fuzul Gayrimenkul Yatırım A.Ş.	İNTİBAK
3	Emin Evim Emin Oto. İlet. Org. Paz. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
4	Katilimevim Oto. İlet. Org. Paz. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
5	Meskenfinans Gayrimenkul Yatırım Org. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
6	Kumbaraevim Org. ve Gayrimenkul Paz. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
7	Birikimevim Gayrimenkul Org. A.Ş.	İNTİBAK
8	İmece Yatırım Org. A.Ş.	İNTİBAK
9	Yenievim Tasarrufu Gayrimenkul Oto. İlet. Org. Paz. San. Tic. A.Ş.	İNTİBAK
10	Finansevim Gayrimenkul Oto. İlet. Org. Paz. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
11	Finalevim Gayrimenkul Oto. Org. A.Ş.	İNTİBAK
12	Yaşamevim Gayrimenkul A.Ş.	İNTİBAK
13	Önceevim Gayrimenkul Oto. Paz. San. Tic. A.Ş.	İNTİBAK
14	Tasarruf Org. ve Gayrimenkul Paz. A.Ş.	İNTİBAK
15	İhtiyaçevim Gayrimenkul Oto. İlet. Org. Paz. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
16	Gerçekevim Gayrimenkul Oto. İlet. Org. Paz. San. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
17	Hedefevim Gayrimenkul Oto. Ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
18	İkizlerevim Yatırım Gayrimenkul A.Ş.	İNTİBAK
19	Değer Tasarruf Gayrimenkul A.Ş.	İNTİBAK
20	Narevim Gayrimenkul Oto. İlet. Org. Paz. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
21	Morevim Tasarruf Gayrimenkul Oto. Ener. Org. ve Paz. Tic. A.Ş.	İNTİBAK
22	Sinpaş Yapı Endüstrisi A.Ş.	İNTİBAK
23	Doğruevim Gayrimenkul Org. A.Ş.	İNTİBAK
24	İstek Evim Gayrimenkul Oto. Paz. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
25	Varlıkevim Gayrimenkul A.Ş.	(Varlıkevim Gayrimenkul A.Ş. çatısı altında birleşme suretiyle)
26	İktisatevim Gayrimenkul A.Ş.	İNTİBAK
27	Pamuk Evim Org. Gayrimenkul Oto. İnş. Müh. Mim. Tur. Kat. İth. İhr.	(İktisatevim Gayrimenkul A.Ş. çatısı altında birleşme suretiyle)
28	San. ve Tic. A.Ş.	
29	Vizyonevim Gayrimenkul Oto. İlet. Paz. San. Tic. A.Ş.	

İKAM ARAŞTIRMA RAPORLARI  
İslami Sosyal Finans Raporu

30	Ezogelin Tasarruf Gayrimenkul Yatırım San. Ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
31	Birevim Tasarruf Gayrimenkul Oto. Org. Paz. ve Tic. A.Ş.	(Birevim Tasarruf Gayrimenkul Oto. Org. Paz. ve Tic. A.Ş. çatısı altında birleşme suretiyle)
32	Çözüm Tasarruf Org. Paz. ve Tic. A.Ş.	İNTİBAK
33	Birlikbirikim Gayrimenkul Org. İlet. Oto. Paz. San. ve Tic. A.Ş.	(Gelecek Tasarruf Gayrimenkul Oto. ve Org. A.Ş. çatısı altında devir suretiyle)
34	Gelecek Tasarruf Gayrimenkul Oto. ve Org. A.Ş.	İNTİBAK
35	Destekevim Gayrimenkul İnş. Taah. Oto. Org. San. Tic. A.Ş.	(Destekevim Gayrimenkul İnş. Taah. Oto. Org. San Tic. A.Ş. çatısı altında birleşme suretiyle)

**Kaynak:** ((BDDK), 2021c).

## Kaynakça

- (BDDK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2021a). Basın açıklaması 08/04/2021. 24 Nisan 2021 tarihinde [https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru\\_0913\\_02.pdf](https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0913_02.pdf) adresinden erişildi.
- (BDDK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2021b). Tasarruf Finansman Şirketlerinin İntibak ve Lisanslama Sürecine İlişkin Bilgilendirme. *Journal of Chemical Information and Modeling*. 24 Nisan 2021 tarihinde [https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru\\_0907\\_01.pdf](https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0907_01.pdf) adresinden erişildi.
- (BDDK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2021c). Başvuruda Bulunan Şirketler. *Basın Açıklaması*. 24 Nisan 2021 tarihinde <https://www.bddk.org.tr/Duyurular/Tasarruf-Finansman-Sirketleri-Yasal-Basvuru-Suresinin-Sonra-Ermesi-Hk/913> adresinden erişildi.
- Adams, C. A. ve Frost, G. R. (2006). Accessibility and Functionality of the Corporate Web Site: Implications for Sustainability Reporting. *Business Strategy and the Environment*, 15(4), 275–287. doi:10.1002/bse.531
- Akpolat, O. M. (2018). *Konut Satın Alma Maliyet Analizleri: Bankalar-Katılım Bankaları-Elbirliği Sistemi Karşılaştırması*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Aktan, C. C. ve Börü, D. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. C. C. Aktan (Ed.), *Kurumsal Sosyal*

*Sorumluluk (İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk)* içinde (ss. 11–36).

- Albert, M. (2017). Savings Bank. *Encyclopaedia Britannica, Inc.* 17 Aralık 2019 tarihinde <https://www.britannica.com/topic/savings-bank> adresinden erişildi.
- Aras, G. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Yansımaları. *İç Denetim Dergisi*, (20).
- Argandoña, A., Moreno, C. M. ve Solà, J. M. (2009). Corporate Social Responsibility in the First Years of Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros. *Journal of Business Ethics*, 89(3), 333–346. doi:10.1007/s10551-010-0389-1
- Barroso, M. J., Galera, C., Valero, V. ve Galán, M. M. (2012). Corporate Social Responsibility: A Study of Savings Banks. *International Journal of Bank Marketing*, 30(6), 414–435. doi:10.1108/02652321211262195
- Basil, D. Z. ve Erlandson, J. (2008). Corporate Social Responsibility Website Representations: A Longitudinal Study of Internal and External Self-Presentations. *Journal of Marketing Communications*, 14(2), 125–137. doi:10.1080/13527260701858497
- Branco, M. C. ve Rodrigues, L. L. (2006). Communication of Corporate Social Responsibility by Portuguese Banks: A Legitimacy Theory Perspective. *Corporate Communications*, 11(3), 232–248. doi:10.1108/13563280610680821
- Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39–48. doi:10.1016/0007-6813(91)90005-G
- Çekin, Ö. (2018). *Tasarrufa Dayalı Finansman Sistemi ve İslami Finans İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniveritesi.
- Chambers, E., Chapple, W., Moon, J. ve Sullivan, M. (2003). *CSR in Asia: A Seven Country Study of CSR Website Reporting* ( No: 09-2003 ICCSR). *ICCSR Research Paper Series*, Research Paper Series. Nottingham.
- Darus, F., Hamzah, E. A. C. K. ve Yusoff, H. (2013). CSR Web Reporting: The Influence of Ownership Structure and Mimetic Isomorphism. *Procedia Economics and Finance*, 7, 236–242. doi:10.1016/s2212-5671(13)00240-2
- Doğan Kurt, G. (2019). *Gayrimenkul Finansmanında Katılım Bankacılığının Rolü: Elbirliği Modeli*. Marmara Üniversitesi.
- Eren, S. S. ve Eker, S. (2012). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının Tatmini ve Marka Sadakatine Etkisi Üzerine Bir Saha Araştırması : X Markası Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 451–472.
- Ergüven, M. (2014). *Konut Finansmanında Elbirliği Sistemi: Müşterilerin Elbirliği Sistemi Tercihleri Üzerine Bir Araştırma*. Türk Hava Kurumu Üniversitesi.
- Ergüven, M. (2019). *Tasarrufa Dayalı Finans Sistemi için İslâmi Finans İlkelerine Uygun Model Önerisi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- Escobar, B., Miras, M. M. ve Guzmán, I. (2012). An Empirical Evaluation of The Environmental Responsibility in The Spanish Savings Banks. *International Journal of Environmental Research*, 6(4), 1089–1096. doi:10.22059/ijer.2012.579
- Everaert, P., Bouten, L. ve Baele, A. (2019). CSR Website Disclosure: The Influence of the Upper Echelons. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 32(2), 421–455. doi:10.1108/AAAJ-03-2017-2882
- Fukukawa, K. ve Moon, J. (2004). A Japanese Model of Corporate Social Responsibility- A Study of Website Reporting. *Journal of Corporate Citizenship*, (16), 45–59. doi:10.9774/gleaf.4700.2004.wi.00008
- Gamerschlag, R., Möller, K. ve Verbeeten, F. (2011). Determinants of Voluntary CSR Disclosure: Empirical Evidence from Germany. *Review of Managerial Science*, 5(2), 233–262. doi:10.1007/s11846-010-0052-3
- Gomez, L. M. ve Chalmeta, R. (2011). Corporate Responsibility İn U.S. Corporate Websites: A Pilot Study. *Public Relations Review*, 37(1), 93–95. doi:10.1016/j.pubrev.2010.12.005
- Hetze, K. ve Winistörfer, H. (2016). CSR Communication on Corporate Websites Compared Across Continents. *International Journal of Bank Marketing*, 34(4), 501–528. doi:10.1108/IJBM-02-2015-0022
- Izquierdo, R. J. S. ve Vicedo, J. C. (2012). Corporate Social Responsibility of Financial Organizations in the Social Economy: A Case Study on Savings Banks. *Service Business*, 6(1), 99–115. doi:10.1007/s11628-011-0124-8
- Koçyiğit, M., Koçyiğit, A. ve Özel, G. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının Tüketici Temelli Marka Değeri Üzerindeki Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 267–286.
- Korkmaz, S. (2019). *Hile-i Şer'iyeye Bağlamında Türkiye'deki Faizsiz Konut Finansman Sistemi Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul Üniversitesi.
- Kühn, A. L., Stiglbauer, M. ve Fifka, M. S. (2018). Contents and Determinants of Corporate Social Responsibility Website Reporting in Sub-Saharan Africa: A Seven-Country Study. *Business and Society*, 57(3), 437–480. doi:10.1177/0007650315614234
- Manghetti, G. (2011). *Do Savings Banks differ from Traditional Commercial Banks?* Brussels: WSBI-ESBG.
- Matuszak, Ł. ve Rózańska, E. (2017). CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence. *Sustainability (Switzerland)*, 9(12), 1–18. doi:10.3390/su9122304
- Ostergaard, C., Schindele, I. ve Vale, B. (2016). Social Capital and the Viability of Stakeholder-Oriented Firms: Evidence from Savings Banks. *Review of Finance*, 20(5), 1673–1718. doi:10.1093/rof/rfv047
- Öztürk, M. F. (2021). Tasarruf Finansman Şirketleri İçin Aranan Yüz Milyon TL Sermaye Şartı ve İlgili Kanuni Düzenlemeye İntibak Süreci. *hukikihaber.net*. 16 Nisan 2021 tarihinde <https://www.hukikihaber.net>

[hukukihaber.net/tasarruf-finansman-sirketleri-icin-aranan-yuz-milyon-tl-sermaye-sarti-ve-ilgili-kanuni-duzenlemeye-intibak-sureci-makale,8736.html](http://hukukihaber.net/tasarruf-finansman-sirketleri-icin-aranan-yuz-milyon-tl-sermaye-sarti-ve-ilgili-kanuni-duzenlemeye-intibak-sureci-makale,8736.html) adresinden erişildi.

- Parker, C. M., Bellucci, E., Zutshi, A., Torlina, L. ve Fraunholz, B. (2015). SME Stakeholder Relationship Descriptions in Website CSR Communications. *Social Responsibility Journal*, 11(2), 364–386. doi:10.1108/SRJ-09-2013-0114
- Proettel, T. (2016). *Path Dependencies In European Savings Banks: The Impact Of Fundamental Decisions During The Wave Of Foundations 200 Years Ago*. Brussels.
- Robbins, S. S. ve Stylianou, A. C. (2003). Global Corporate Web Sites: An Empirical Investigation of Content and Design. *Information and Management*, 40(3), 205–212. doi:10.1016/S0378-7206(02)00002-2
- Saat, R. M. ve Selamat, M. H. (2014). An Examination of Consumer's Attitude towards Corporate Social Responsibility (CSR) Web Communication Using Media Richness Theory. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 155(October), 392–397. doi:10.1016/j.sbspro.2014.10.311
- Schröder, P. (2021). Corporate Social Responsibility (CSR) Website Disclosures: Empirical Evidence from The German Banking Industry. *International Journal of Bank Marketing*. doi:10.1108/IJBM-06-2020-0321
- Shirley, C., Suan, A. G., Pau Leng, C., Okoth, M. O. A. ve Fei, N. B. (yy.). Corporate Social Responsibility Reporting in Malaysia: An Analysis of Website Reporting of Second Board Companies Listed in Bursa Malaysia. *Academia*. 30 Mart 2021 tarihinde [https://www.academia.edu/30415175/CORPORATE\\_SOCIAL\\_RESPONSIBILITY\\_REPORTING\\_IN\\_MALAYSIA\\_AN\\_ANALYSIS\\_OF\\_WEBSITE\\_REPORTING\\_OF\\_SECOND\\_BOARD\\_COMPANIES\\_LISTED\\_IN\\_BURSA\\_MALAYSIA](https://www.academia.edu/30415175/CORPORATE_SOCIAL_RESPONSIBILITY_REPORTING_IN_MALAYSIA_AN_ANALYSIS_OF_WEBSITE_REPORTING_OF_SECOND_BOARD_COMPANIES_LISTED_IN_BURSA_MALAYSIA) adresinden erişildi.
- Simpson, C. V. J. (2013). *The German Sparkassen (Savings Banks)*. London: Civitas.
- Tekerek, S. (2013). *Konut Finansmanında Banka Kredilerine Alternatif Modellerden "Elbirliği Sistemi" Üzerinde Bir Çalışma*. Gazi Üniversitesi.
- Valor, C., Palomo, R., Iturrioz, J. ve Mateu, J. L. (2007). Socially Responsible Investments among Savings Banks and Credit Unions: Empirical Findings in The Spanish Context. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 78(2), 301–326. doi:10.1111/j.1467-8292.2007.00330.x
- Wanderley, L. S. O., Lucian, R., Farache, F. ve De Sousa Filho, J. M. (2008). CSR Information Disclosure on the Web: A Context-Based Approach Analysing the Influence of Country of Origin and Industry Sector. *Journal of Business Ethics*, 82(2), 369–378. doi:10.1007/s10551-008-9892-z
- WSBI-ESBG. (2009). Corporate Social Responsibility and Sustainable Development.
- WSBI-ESBG. (2020). WSBI-ESBG Charter for Responsible Business.

İKAM ARAŞTIRMA RAPORLARI  
İslami Sosyal Finans Raporu





 Aziz Mahmud Hüdayi Mah. Türbe Kapısı sok. No:13 Üsküdar İstanbul

